

KIRGISTAN

OBLICZA TRANSFORMACJI

Redakcja naukowa
Michał Kuryłowicz
Krystian Pachucki-Włosek



Kirgistan – oblicza transformacji



pod redakcją
Joachima Dieca, Anny Jach,
Michała Kuryłowicza i Jana Brodowskiego

Tom 1

KIRGISTAN – oblicza transformacji

POD REDAKCJĄ

MICHAŁA KURYŁOWICZA I KRYSTIANA PACHUCKIEGO-WŁOSKA

Michał Kuryłowicz
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
ID <https://orcid.org/0000-0002-5041-6683>
✉ michal.kurylowicz@uj.edu.pl

Krystian Pachucki-Włosek
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
ID <https://orcid.org/0000-0002-4527-5441>
✉ krystian.pachucki97@gmail.com

© Copyright by individual authors, 2020

Recenzent: prof. dr hab. Grzegorz Mazur

Opracowanie redakcyjne: Marta Kupańska

Projekt okładki: © Ka Klakla

ISBN 978-83-8138-107-9 (druk)
ISBN 978-83-8138-265-6 (on-line, pdf)
<https://doi.org/10.12797/9788381382656>

Na okładce wykorzystano zdjęcie autorstwa E. Żak
(Biszkek, Kirgistan)

Publikacja została dofinansowana ze środków Wydziału Studiów
Międzynarodowych i Politycznych UJ, Instytutu Rosji i Europy
Wschodniej UJ, Instytutu Bliskiego i Dalekiego Wschodu UJ



WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: akademicka@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: <https://akademicka.pl>

Spis treści

<i>Od redakcji</i>	9
<i>From the Editor</i>	11
Michał Kuryłowicz, Krystian Pachucki-Włosek	
<i>Wprowadzenie</i>	13

I. Polityka

1. Krystian Pachucki-Włosek	
<i>Prezydent i egzekutywa we współczesnym Kirgistanie</i>	25
2. Michał Kuryłowicz	
<i>Parlament i ewolucja systemu partyjnego w Kirgistanie po 2010 roku</i>	43
3. Krystian Pachucki-Włosek	
<i>Oblicze ideowe republiki i polityka historyczna współczesnego Kirgistanu</i>	69

II. Gospodarka

1. Łukasz Rabiasz	
<i>Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne Kirgistanu, główne działy gospodarki i polityka ekonomiczna po 2010 roku</i>	85
2. Katarzyna Kosowska	
<i>Kirgistan w pętli energetycznej – problemy z wykorzystaniem potencjału wodnego republiki, tradycyjne i nowe źródła energii</i>	105
3. Patryk Dujka	
<i>Handel międzynarodowy Kirgistanu – najważniejsi partnerzy, kluczowe produkty eksportowe i importowe</i>	123

4. Konstancja Polit
*Migracja zarobkowa z Kirgistanu. Znaczenie gospodarcze
i polityczne kirgiskich gagarbaiterów*143

III. Społeczeństwo

1. Paweł Panasiuk
Panorama społeczna Kirgistanu169
2. Elżbieta Żak
*Tożsamość państwowa czy komunikacja międzykulturowa?
Problemy językowe we współczesnym Kirgistanie*185
3. Daria Saprynskaja, Iwan Sokołowski
Islam w Kirgistanie207
4. Barbara Tomków
*Polityka w zakresie równości płci i pozycja kobiety
we współczesnym Kirgistanie*227
5. Michał Kuryłowicz
Edukacja i polityka edukacyjna współczesnego Kirgistanu245
6. Bartosz Oleszko-Pyka
*Dziennikarstwo internetowe oraz media społecznościowe
w Kirgistanie – znaczenie oraz społeczna odpowiedzialność*.....271

IV. Kirgistan na arenie międzynarodowej

1. Michał Lubina
*Po pierwsze Rosja. Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa
Kirgistanu wobec nowych wyzwań na obszarze eurazjatyckim*287
2. Sebastian Torłop
*„Mała Wielka Gra” – Kirgistan pomiędzy Federacją Rosyjską
a USA w aspekcie militarnym*.....311
3. Paweł Panasiuk
Kirgistan – stosunki z sąsiadami w regionie Azji Centralnej.....329
4. Kinga Osierda
Tureckie soft power w Kirgistanie343

Zakończenie

Elżbieta Żak	
<i>Odwiedziny w „nieucywilizowanej” przestrzeni</i>	361
Biogramy	367
Indeks nazwisk.....	371

6. Dziennikarstwo internetowe oraz media społecznościowe w Kirgistanie

– znaczenie oraz społeczna odpowiedzialność

ABSTRACT

Internet Journalism and Social media in Kyrgyzstan – The Importance and Social Responsibility

The article presents the role of the media in Kyrgyzstan – a country which in the 21st century alone has witnessed a revolution and drastic political changes. The media has played and continues to play a key role in shaping Kyrgyz civil society. The dynamically changing situation of the mass media in Kyrgyzstan requires careful attention. Kyrgyzstan remains a litmus test of the political evolution of the entire region. For not only the political system of Kyrgyzstan depends on what role the media will play in the Kyrgyz Republic. The media situation will also affect the successful democratization of the media in neighbouring Central Asian countries.

Keywords: media, media in Kyrgyzstan, Kyrgyz media, human rights, revolution

Резюме

Интернет-журналистика и социальные медиа в Кыргызстане

Статья описывает роль СМИ в Кыргызстане – стране, которая только в 21-м веке была свидетелем революции и радикаль-

ных политических изменений. Средства массовой информации играли и продолжают играть ключевую роль в формировании гражданского общества в Кыргызстане. Динамично меняющаяся ситуация со СМИ в Кыргызстане требует пристального внимания. Кыргызстан остается лакмусовой бумажкой политической эволюции всего региона. Ведь не только политическая система Кыргызстана зависит от роли СМИ в Кыргызской Республике. Ситуация со СМИ также повлияет на успешную демократизацию СМИ в соседних странах Центральной Азии.

Ключевые слова: СМИ, СМИ в Кыргызстане, СМИ Кыргызстана, права человека, революция

Kwestia mediów w rozwijającym się państwie jest niezwykle istotna, szczególnie gdy mówimy o kraju, który – w przeciwieństwie do innych państw Azji Centralnej – podejmuje wysiłki mające na celu rozwój demokracji. Środki masowego przekazu w Kirgistanie, podobnie jak na całym świecie, odgrywają kluczową rolę w procesie kształtowania świadomości społecznej, przez co mają potencjał wpływania na organy państwowe. Poruszając temat „czwartej władzy” w Republice Kirgiskiej, należy zwrócić uwagę, że uwarunkowania polityczne tego państwa na pierwszy plan wysuwają społeczny wymiar działalności prasy, radia, telewizji i Internetu.

Praca ma na celu przedstawienie teraźniejszej sytuacji mediów oraz dziennikarstwa w Kirgistanie. Ukazanie obecnych zależności między społeczeństwem, mediami a władzą wymaga odpowiedzi na zasadnicze pytanie: jak media oddziałują na władzę?

Symptomatycznym przykładem wpływu mediów społeczno-sciowych na funkcjonowanie ruchów społecznych są wydarzenia „arabskiej wiosny”. W 2010 roku uwaga światowej opinii publicznej skierowała się na Egipt, gdzie władze uniemożliwiły dostęp do Facebooka oraz mikroblogów na Twitterze. „Blokada ta była reakcją na demonstracje przeciwko prezydentowi Hosniemu Mu-

barakowi. Jak się okazało, udało się ją bardzo szybko ominąć za pomocą systemu opracowanego przez Google wraz z Twitterem” (Godziński, 2014, s. 21). Przykład Egiptu pokazuje, że media, także te społecznościowe, mogą mieć zasadnicze znaczenie w procesie budowania nowego systemu społecznego.

„W chwilach pod względem politycznym najbardziej doniosłych (...) wykorzystanie takich narzędzi, jak telefony komórkowe lub Internet poprawia wymianę informacji o znaczeniu politycznym (...)” (Howard, 2010). Ograniczenie wpływu władzy dzięki mediom społecznościowym odbywa się na wiele sposobów. Użytkownicy mogą w łatwy sposób wymieniać się informacjami oraz przejmować od siebie nawzajem schematy działania. Wolny Internet jest miejscem debaty niekontrolowanej przez państwo. Z punktu widzenia rządu – w postępowaniu dalekiego od zachodnich standardów sprawowania władzy – wolne media mogą być niewygodne. W związku z powyższym pojawia się chęć wpływania na niezależne środki masowego przekazu. Obok wcześniej zadanego pytania należy postawić zatem drugie, komplementarne: w jaki sposób władza oddziałuje na media? Odpowiedź znajduje się w konkretnych przykładach działalności dziennikarzy, mediów oraz organizacji pozarządowych funkcjonujących w Kirgistanie w ostatnich latach.

Na nieszczęście dla systemów autokratycznych „technologia (...) przyzwyczajają obywateli do demokratycznego stylu myślenia i działania” (Howard, 2010) – wolny Internet to narzędzie sprzyjające wolności słowa. Niestety w Kirgistanie cena za wyrażanie własnego zdania często jest wysoka. Korzystanie z mediów zależy od sytuacji politycznej państwa, w tym kraju wyjątkowo burzliwej.

Według raportu organizacji Freedom House (Freedom House, 2018) w Kirgistanie wciąż panuje skonsolidowany reżim autorytarny, w którym wolność prasy jest ograniczana. Z drugiej strony jednak, w 2017 roku – pierwszy raz w historii państw regionu – doszło tam do pokojowego przekazania władzy przez prezydenta

ustępującego w demokratycznych wyborach. Sytuacja polityczna i medialna nie jest jasna. W Kirgistanie istnieje ograniczony pluralizm mediów. Według raportu Freedom House z 2015 roku na około 25 prywatnych stacji telewizyjnych przypada 5 kanałów państwowych, w tym sportowe (IREX, 2016). Podobna sytuacja występuje, jeśli chodzi o radio: istnieją 4 państwowe stacje oraz 26 prywatnych (World Radio Map, 2019). Oficjalna agencja informacyjna Kabar powstała w 1992 roku z przekształcenia sowieckiej KirTAG (Kabar.kg).

Zaskakuje liczba wydawanych gazet i czasopism. Według Publicznego Stowarzyszenia Dziennikarzy (Freedom House, 2014) jest ich 159. Jako popularne internetowe serwisy informacyjne wskazuje się natomiast około 20 portali; najważniejsze, pełniące zarazem funkcję forów opiniotwórczych to m.in. Kloop, 24.kg, Diesel oraz Akipress.

Na znaczeniu zyskują przede wszystkim internetowe media społecznościowe. Według kirgiskiego portalu informacyjnego 24.kg pierwsze miejsce w rankingu popularności zajmuje rosyjska sieć Odnoklassniki (wskazuje ją 35% badanych) (Масалиева, 2017). Nawet jeśli liczba użytkowników poszczególnych stron dynamicznie się zmienia, najwyższa pozycja tego właśnie serwisu pokazuje wpływ Rosji na rynek medialny w Kirgistanie. Następne miejsca w rankingu przypadają kolejno Instagramowi (23%) oraz Facebookowi (13%). Inne cieszące się popularnością media społecznościowe to VKontakte, WhatsApp, a także Twitter.

Pomimo obecności wielu niezależnych środków masowego przekazu rok 2017 charakteryzuje się ograniczeniem swobody mediów. W tym czasie sześć spraw o zniesławienie złożonych w imieniu prezydenta Atambajewa, a następnie prezydenta Dżeenbekowa, rozpatrzono pozytywnie. W ciągu kilku miesięcy wyroki sądowe zostały podtrzymane i ostatecznie poskutkowały nałożeniem na garstkę dziennikarzy, prawników i agencji informacyjnych kar o łącznej wysokości około 50 mln somów (około 730 tys. USD).

Próby oddziaływania władz na prywatne podmioty to przykład polityki odstraszenia osób prywatnych od podejmowania tematów istotnych z punktu widzenia państwa. Jednak w 2018 roku Izba Konstytucyjna odebrała prokuratorowi generalnemu możliwość wszczynania śledztw w sprawie obrazy prezydenta bez pisemnej zgody głowy państwa (Podolskaya, 2018). Artykuł 104 kirgiskiej konstytucji został zmieniony dzięki petycji Media Policy Institute. Ustawa zasadnicza nie przewiduje praw stworzonych wyłącznie dla ochrony wizerunku prezydenta. Było to może nie całkowicie, lecz niewątpliwe zwycięstwo kirgiskiej demokracji.

Kolejne 20 mln somów kary (ponad 290 tys. USD) nałożono w procesach przeciwko kirgiskiemu oddziałowi Radia Wolna Europa (RFE/RL). Zostały one jednak wycofane po tym, jak prezes RFE/RL Thomas Kent osobiście się spotkał z głową państwa, Atambajewem, co zaowocowało wiążącym porozumieniem.

Wydarzenia opisywane przez oddział Radia Wolna Europa w Kirgistanie istotnie obciążały byłego prezydenta. Radio ujawniło między innymi zatrzymanie amerykańskiego obywatela Umara Farooqą (*U.S. Citizen Detained...*, 2015). Etniczny konflikt między Kirgizami a Uzbekami w 2010 roku okazał się tematem drażliwym dla władzy. W obawie przed międzynarodowym rozgłosem aresztowano, a następnie deportowano niezależnego dziennikarza ze Stanów Zjednoczonych.

Umara Farooqą zatrzymano w mieście Osz (południowy Kirgistan) 25 marca 2015 roku w celu rutynowej kontroli dokumentów. Po ustaleniu, że zbiera on informacje na temat zamieszek z 2010 roku oraz że na swoim komputerze posiada materiały na temat religijnego ekstremizmu, został aresztowany przez policję. W niedługim czasie do budynku organizacji pozarządowej Bir Duino w Oszu, z którą współpracował Farooq, wtargnęli funkcjonariusze służby bezpieczeństwa. Pracownicy biura poinformowali, że agenci SCNS (State Committee for National Security) zabrali komputery przenośne, karty pamięci i dyski, nie podając żadnego

powodu wtargnięcia. Dom amerykańskiego dziennikarza także został przeszukany, podobnie jak mieszkania innych pracowników organizacji.

Kirgiska prokuratura wszczęła sprawę karną przeciwko Farooqowi, pod zarzutem publicznego wzywania do obalenia rządu i podżegania do nienawiści rasowej, etnicznej oraz religijnej. Powodem uruchomienia procedury miało być posiadanie przez dziennikarza materiału pochodzącego od zatrzymanego przywódcy radykalnej organizacji ekstremistycznej Hizb ut-Tahrir. W konsekwencji doprowadzono do deportacji niewygodnego reportera.

Opisana sytuacja pokazuje, że poruszanie tematów drażliwych dla rządzących w Kirgistanie może sprowokować ich gwałtowne reakcje. Podczas prezydentury Almazbeka Atambajewa (jak i wcześniej, za rządów Akajewa i Bakijewa) władze dopuszczały się łamania podstawowych praw niezależnych organizacji.

Pracownicy Bir Duino są znani także z występowania w obronie innego dziennikarza, Azimjona Askarowa. Pomimo apeli senatora Stanów Zjednoczonych Marca Rubio we wrześniu 2018 roku nowo wybrany prezydent Sooronbaj Dżeenbekow nie zdecydował się na uwolnienie kontrowersyjnie skazanego reportera. Wbrew usilnemu wstawiennictwu ze strony organizacji takich jak Amnesty International, Human Rights Watch, Stowarzyszenie Ochrony Dziennikarzy, Front Line, Międzynarodowe Partnerstwa Praw Człowieka (IPHR) i Międzynarodowej Federacji Praw Człowieka Askarow odsiadyuje obecnie dziewiąty rok swojego dożywotniego wyroku.

Askarow, współpracownik niezależnych serwisów informacyjnych i dyrektor lokalnej grupy praw człowieka *Vozdukh*, został skazany we wrześniu 2010 roku. Oskarżono go o podżeganie do nienawiści etnicznej oraz współudział w zabójstwie funkcjonariusza policji. Zarzuty zostały postawione w związku z zamieszkami na tle etnicznym, które ogarnęły południowy Kirgistan w czerwcu 2010 roku. Askarow, etniczny Uzbek, dokumentował przypadki

łamania praw człowieka w swoim rodzinnym mieście Bazar-Korgon. Sprawa tego dziennikarza, podobnie jak przypadek Farooqa, dowodzi, iż konflikt etniczny to temat drażliwy dla władzy.

Askarowi wymierzono karę w roku 2010, długo przed dojściem obecnego prezydenta Dżeenbekowa do władzy. Czy sytuacja niezależnego dziennikarstwa uległa poprawie wraz ze zmianą władzy? Odpowiedzi dostarcza historia Temirbeka Bolotbeka (Alkanova, 2018), która rozegrała się już po zaprzysiężeniu nowo wybranego prezydenta.

Bolotbek, wykładowca uniwersytetu w Biszkeku, wdał się w dyskusję na temat radzieckiej architektury na portalu Facebook. W komentarzu pod postem użył sformułowania: „Wszyscy wy miłośnicy radzieckich reliktyw, dlaczego nie udacie się do Rosji?”. W konsekwencji jego słów wywiązała się internetowa dyskusja między zwolennikami i przeciwnikami radzieckiego budownictwa. Sprawa miała swój finał w sądzie: Bolotbek otrzymał wyrok do 7 lat pozbawienia wolności. Stwierdzono, że działanie pracownika uniwersytetu było przestępstwem podlegającym pod artykuł 299 kodeksu karnego Kirgistanu, który mówi o „podżeganiu do etnicznej, rasowej, religijnej lub międzyregionalnej nienawiści”. Według zachodnich standardów przypadek Bolotbeka jest absurdalny. Przepis mający w teorii chronić przed nienawiścią doprowadził do wydania wyroku niewspółmiernego do popełnionego czynu.

Begajm Usjonowa, ekspert Instytutu Mediów Publicznych, wskazuje, iż sam artykuł 299, na mocy którego skazano Bolotbeka, został zapożyczony bezpośrednio z rosyjskiego kodeksu prawnego. Względem oryginału zmodyfikowano jedynie wymiar kary: obowiązek prac społecznych oraz grzywnę zastąpiono pozbawieniem wolności.

Wpływ rosyjski zauważalny jest nie tylko w sferze prawnej czy sowieckiej architekturze. Widać go codziennie w powszechności języka rosyjskiego jako nieoficjalnego środka komunikacji. Nie pozostaje to bez wpływu na sytuację samych mediów. W Biszkeku

wydawane są popularne czasopisma rosyjskojęzyczne: „Ocena Publiczna” („Общественный Рейтинг”), „Słowo Kirgistanu” („Слово Кыргызстана”) czy chociażby „Wieczorny Biszkek” („Вечерний Бишкек”). Obok publikacji w formie papierowej popularnością cieszą się należące do rosyjskiego kapitału stacje telewizyjne takie jak Rosja 24 (Россия 24) i RTL Kyrgyz. Działa także agencja informacyjna Sputnik – między innymi za pośrednictwem popularnego portalu internetowego Sputnik.kg.

Międzynarodowe organizacje, m.in IREX oraz JAMCO, wskazują na duże znaczenie rosyjskich mediów w procesie kształtowania opinii publicznej w Kirgistanie. Wśród kilkunastu, dostępnych w zależności od oferty operatora, rosyjskich kanałów największą rolę odgrywają platformy informacyjne. Według A. Asanbekovej, w pracy naukowej przedstawionej na 24. sympozjum JAMCO, w 2017 roku cztery najpopularniejsze stacje emitujące wiadomości zbierały przed telewizorami odpowiednio:

- KTRK (państwowa telewizja kirgiska) – 2 194 823 widzów;
- Rosyjski Kanał Pierwszy (*Первый канал*) – 1 197 141 widzów;
- ELTR (telewizja kirgiska) – 1 186 922 widzów;
- Россия 1 (RTR) – 529 417 widzów.

Zwraca uwagę fakt, że aż dwie spośród wymienionych platform oferujących dostęp do bieżących informacji należą do Rosjan. Nie pozostaje to bez wpływu na kształtowanie się światopoglądu Kirgizów. Opinie prezentowane w rosyjskich kanałach telewizyjnych są bowiem formowane z perspektywy Moskwy.

Dlaczego Rosjanie mają tak duży udział w kirgiskim rynku mediów informacyjnych? Według IREX (International Research & Exchanges Board) w tym kraju brakuje odpowiednich funduszy na opłacanie zagranicznych korespondentów. Pewnym ograniczeniem dla oddziaływań rosyjskich mediów jest wprowadzone w 2017 roku prawo, które dostawcę usług telewizyjnych zobowiązuje do zapewnienia między innymi 50% emitowanych treści w języku kirgiskim. O tym, że Rosja przywiązuje wagę do utrzy-

mania wpływu w regionie, świadczy na przykład utworzenie przez Sputnik nowego centrum redakcyjnego w Biszkeku. Na ceremonii otwarcia w 2016 roku pojawił się rosyjski minister spraw zagranicznych Siergiej Ławrow.

Nowe nowoczesne centrum prasowe nie stanowiło przedmiotu krytyki skazanego Temirbeka Bolotbeka. Czy byli nim Rosjanie? Jak przyznaje sam wykładowca, „wyraził on jedynie zdanie na temat radzieckiej architektury, jako ktoś, kto zna temat dobrze”. obrońca oskarżonego podkreśla, iż słowa Bolotbeka nie były wrogie: nie wskazywały konkretnej grupy społecznej, rasy ani narodowości. Sam „sprawca” liczy na uniewinnienie w sądzie.

Przypadek Bolotbeka nie powinien budzić zaniepokojenia kirgiskiej władzy. Sytuacja skazanego ukazuje słabość systemu sądowniczego, który nie egzekwuje prawa właściwie. Pokazuje ona, że każdy obywatel kirgiski może zostać osądzony niesłusznie, niewspółmiernie do popełnionego czynu. Sprawa pracownika naukowego ma ponadto drugi istotny wymiar.

W zdarzeniach dotyczących Bolotbeka, jak również w historiach społecznych dziennikarzy Askarowa oraz Farooqa, nietrudno znaleźć jeden wspólny mianownik: we wszystkich tych przypadkach władza wykorzystuje przepisy o zapobieganiu przemocy na tle etnicznym do realizowania własnych celów politycznych. Obok zniesławienia urzędu prezydenta propagowanie tego rodzaju przemocy jest częstym zarzutem osób rządzących wobec niezależnych mediów. Aby zrozumieć związek między etnicznością a środkami masowego przekazu w Kirgistanie, należy przeanalizować wydarzenia roku 2010. Są one kluczowe, ponieważ to właśnie wtedy media wpłynęły na sytuację polityczną państwa w nowy sposób, co zadecydowało o kierunku działań władzy w późniejszym okresie.

Rok 2010 to czas burzliwych przemian w Republice Kirgiskiej. Kurmanbek Bakijew został głową państwa w wyniku tulipanowej rewolucji w 2005 roku, po obaleniu prezydenta Askara Akajewa. Historia jednak zatoczyła koło: pięć lat później oddał urząd tak jak

jego poprzednik – pod wpływem kolejnej rewolucji (Melvin, Umaraliev, 2011). Utraciwszy kontrolę nad sytuacją w stolicy, Bakijew zbiegł na południe kraju, do rodzinnego miasta Dżalalabad.

W czasie wspomnianych wydarzeń stronnicy Bakijewa podejmowali próby blokowania środków masowego przekazu. Nie doszło jednak do blokady Twittera, na którym najpopularniejszym hashttagiem służącym do wymiany bieżących informacji stał się #freekg. Blokady uniknęły także niektóre z lokalnych mediów, m.in. Diesel Forum.

W trakcie lokalnych zamieszek doszło do podpalenia rodzinnego domu Bakijewa. Za sprawców popełnionego czynu uznano etnicznych Uzbeków. Zajścia te doprowadziły do stanowczego sprzeciwu ludności kirgiskiej, gazety publikujące w języku narodowym, takie jak „Forum”, „Alibi”, a także „Kirgistan Tuusu”, zaczęły zamieszczać artykuły o odcieniu nacjonalistycznym, otwierając dzielące społeczeństwo na Kirgizów i Uzbeków. Początkowo rząd nie zareagował na narastający nacjonalizm, dopiero gdy sytuacja się zaogniła, powołano specjalną komisję do analizy treści mediów.

W czasie konfliktu pojawiły się nowe działania medialne: internauci aktywnie zareagowali na sytuację w Dżalalabadzie. Po ogłoszeniu stanu wyjątkowego w regionie użytkownicy Twittera i innych serwisów społecznościowych zaczęli dyskutować o konieczności interwencji strony trzeciej w celu przywrócenia stabilności. Szeroko komentowano również filmy przedstawiające tłumy próbujące włamać się na uniwersytet oraz materiał ukazujący uzbecką matkę opłakującą zmarłego syna.

Podczas gdy w Dżalalabadzie śmierć poniosło 2 Uzbeków, liczba ofiar zamieszek w mieście Osz wzrosła do 470. Większość z nich stanowili Uzbekowie. W wyniku starć około 110 tys. osób zbiegło do Uzbekistanu w charakterze uchodźców, a kolejne 300 tys. przesiedlono w obrębie Kirgistanu. Ucierpieli również Kirgizi.

Tysiące budynków zostało uszkodzonych. Na miejscu zjawily się międzynarodowe media.

Filmy dokumentujące zamieszki szybko umieszczano na platformie YouTube. Facebook także stał się miejscem obszernej dyskusji. Za jego pośrednictwem masowo udostępniano materiały produkowane przez BBC oraz agencję Al Jazeera, dokumentujące wydarzenia z Oszu i Dżalalabadu. Właśnie w tym czasie w Kirgistanie podjęto starania mające doprowadzić do ograniczenia publikowania treści zawierających sceny przemocy oraz ukazujące zwłoki. Wysiłki mające na celu usunięcie materiałów były uzasadnione chęcią zatrzymania eskalacji przemocy. Obawiano się, że wywołają one konflikt, który w dalszej kolejności rozprzestrzeni się na północ kraju. Zdecydowana większość mieszkańców Biszkeku, w przeciwieństwie do ludności z małych miejscowości i wsi na południu kraju, posiada łatwy dostęp do Internetu. Niekontrolowane rozpowszechnianie drastycznych obrazów mogłoby prowadzić do narastającej wrogości etnicznej, a w konsekwencji do ponownych zamieszek, tym razem już w skali całego kraju.

Media w Kirgistanie odegrały ważną rolę w czasie kłopotliwych dla władzy zamieszek na tle etnicznym. Zapisy wprowadzone celem zapobiegania podobnej przemocy stosowano później w wypaczony sposób w przypadkach Bolotbeka, Askarowa czy Farooqa, doprowadzając do skazania lub deportacji niezależnych dziennikarzy. Media związane były także ze zmianą władzy. Dla przywódców z ambicjami autorytarnymi mogą więc ponownie stanowić zagrożenie. Dlatego też prezydenci po roku 2010 gwałtownie reagowali na działania niektórych krytycznie nastawionych środków masowego przekazu.

W wydarzeniach roku 2010 można upatrywać rozwoju społecznego dziennikarstwa w Kirgistanie.

Alternatywne źródła informacji (m.in. powstanie wspomnianego wcześniej hashtagu #freekg) pomogły w wytworzeniu społeczności, którą spajał nowy sens oraz poczucie wyznawania wła-

nych wartości, silnie zakorzenionych w przekonaniu o wolności słowa. Sojusznicy Bakijewa nie byli w stanie reagować na działania przeciwników politycznych, stąd właśnie nowe media stały się głównym instrumentem walki opozycji. Choć zwolennicy reform jednoczyli się głównie podczas tradycyjnych wieców oraz dzięki lokalnemu aktywizmowi politycznemu, to Internet okazał się znacząco wspomagając i usprawniając ten proces. Nowe media nie tyle były kontestowane przez władzę, ile raczej ich wykorzystanie leżało w przeważającej większości po stronie opozycji.

Kirgistan to państwo, które w samym tylko XXI wieku było świadkiem rewolucji, przewrotów oraz drastycznych przemian politycznych. Media odgrywały i wciąż odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu się kirgiskiego społeczeństwa. Ich działalność jest istotna zarówno dla władzy, jak i dla przeciętnego obywatela. Zmieniająca się sytuacja środków masowego przekazu w republice wymaga wnikliwej uwagi. Kirgistan pozostaje papierkiem lakmusem ewolucji politycznej całego regionu. Od tego bowiem, jaką rolę będą odgrywać media w Republice Kirgiskiej, zależy nie tylko system polityczny państwa. Sytuacja środków masowego przekazu rzutować będzie również na powodzenie demokratyzacji mediów w sąsiednich krajach Azji Centralnej.

Bibliografia

- Godziński M., 2014, *Wpływ mediów społecznościowych na rozwój Arabskiej Wiosny Ludów*, [w:] M. Woźniak, D. Ścisłewska (red.), *Cyberprzestrzeń w krajach Orientu. Wolność i zniewolenie*, Łódź.
- Howard P.N., 2010, *The Lasting Impact of Digital Media on Civil Society*, 25 I, „U.S. State Department Global E-Journal”, no. 10-12.
- Melvin N., Umaraliev T., 2011, *New Social Media and Conflict in Kyrgyzstan*, „SIPRI Insights on Peace and Security”, no. 2011/1.

Źródła internetowe

- Alkanova E., 2018, *How Social Media Users in Kyrgyzstan Are Turned into „Extremists”*, online: <https://www.opendemocracy.net/en/odr/how-social-media-users-in-kyrgyzstan-are-turned-into-extremists> – 20 IV 2019.
- Asanbekova A., 2016, *The Media Industry in the Kyrgyz Republic*, online: <https://www.jamco.or.jp/en/symposium/24/6/> – 3 V 2019.
- Freedom House, 2014, *Freedom of the Press 2014 – Kyrgyzstan*, 1 VII, online: <https://www.refworld.org/docid/536b342cb.html> – 3 V 2019.
- Freedom House, 2015, *Kyrgyzstan, Freedom of the Press 2015*, online: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2015/kyrgyzstan> – 3 V 2019.
- Freedom House, 2018, *Nations in Transit 2018. Kyrgyzstan*, online: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2018/kyrgyzstan> – 04 VI 2019.
- IREX (International Research & Exchanges Board), *Europe & Eurasia Media Sustainability Index 2016*, online: <https://www.irex.org/sites/default/files/pdf/media-sustainability-index-europe-eurasia-2016-kyrgyzstan.pdf> – 3 V 2019.
- Podolskaya D., 2018, *Defamation Action for President Can Be Filed Only with His Consent*, 18 X, online: https://24.kg/english/99103_Defamation_action_for_president_can_be_filed_only_with_his_consent/ – 3 V 2019.
- Rickleton Ch., 2015, *Kyrgyzstan Arrests American Journalist, Raids NGO Office*, 27 III, online: <https://eurasianet.org/kyrgyzstan-arrests-american-journalist-raids-ngo-office> – 3 V 2019.
- Social Media Stats Kyrgyzstan. September 2019*, online: <https://gs.statcounter.com/social-media-stats/all/kyrgyzstan> – 3 V 2019.
- U.S. Citizen Detained In Kyrgyzstan. NGO Office Raided*, 2015, online: <https://www.rferl.org/a/26924245.html> – 23 IV 2019.
- World Radio Map, 2019, *Radio Stations in Kyrgyzstan*, online: <http://worldradiomap.com/map/central-asia> – 3 V 2019.
- Масалиева Ж., 2017, *Самой популярной социальной сетью в Кыргызстане стали „Одноклассники”*, 13 XII, online: https://24.kg/obschestvo/70878_samoy_populyarnoy_sotsialnoy_setyu_vkyrgyzstane_stali_odnoklassniki/ – 3 V 2019.

Masalieva Ž., 2017, *Samojij populjarnojj socialnoj setju v Kyrgyzstane stali „Odnoklassniki”*, 13 XII, online: https://24.kg/obschestvo/70878_samoy_populyarnoy_sotsialnoy_setyu_vkyrgyzstane_stali_odnoklassniki/ – 3 V 2019.

Kirgistan, niewielka centralnoazjatycka republika, od trzydziestu lat zмага się z trudem niepodległości. Ten górski kraj, stanowiący niegdyś odległe peryferie Związku Radzieckiego, dzisiaj pod wieloma względami jest inspirującym demokratycznym wyjątkiem na tle państw regionu. Mimo to w procesie formowania nowoczesnego państwa, zintegrowanego z gospodarką światową organizmu ekonomicznego czy otwartego społeczeństwa, młoda republika kirgiska styka się z podobnymi trudnościami, co jej poradzieccy sąsiedzi. Nie zawsze radzi sobie z nimi lepiej, niewątpliwie natomiast czyni to w sposób bardziej otwarty.

Kirgiska transformacja jest intrygująca pod wieloma względami. Poza rzucającym się w oczy aspektem politycznym otwartość zachodzących w republice zmian umożliwia śledzenie innych istotnych przemian: gospodarczych, społecznych czy kulturowych, a także dokonywanych przez republikę wyborów międzynarodowych. Kirgistan niekoniecznie osiąga spektakularne sukcesy na tych polach, niemniej jednak dylematy rozwoju, stojące przed nim, w znacznej mierze są również problemami jego sąsiadów. Zasobniejsze w surowce i pozornie stabilniejsze Kazachstan czy Uzbekistan niechętnie jednak te problemy komunikują. Dlatego też analiza wydarzeń i procesów zachodzących w Kirgistanie pozwala na ukazanie szerszego kontekstu regionalnego i swoiste „odkodowanie” tamtejszej rzeczywistości.

Ze wstępu



<https://akademicka.pl/>

ISBN 978-83-8138-107-9



9 788381 381079

